

Opiston Moodlekirja

Tuloksia ja tuotoksia Moodle-on-Demand -hankkeesta

Sisällys

1	Alkusanat.....	3
2	Moodle-oppimisolustasta.....	4
3	Verkko-opetus opiston strategiassa.....	5
3.1	Opiskelijan näkökulma.....	6
3.2	Kansalaisopistojen erityisluonteesta.....	7
4	Nettikurssi opettajan näkökulmasta.....	8
5	Hallinnon prosessit.....	10
5.1	Työnjaosta käyttöpolitiikka.....	10
5.2	Työkaluja viestintään.....	11
5.3	Opetushenkilöstön koulutusmalli.....	14
5.4	Hajautettu käyttäjähallinto.....	15
5.5	Keskitetty käyttäjähallinto.....	16
	LIITE: Sopimusmalli alustapalveluista.....	17
	LIITE: Kurssipohjan tilauslomake.....	18
	LIITE: Käyttäjätunnusten tilauslomake.....	19
	LIITE: Project summary.....	20
	LIITE: Toimintamallien esittelykalvosto.....	21

1 Alkusanat

Käsillä oleva julkaisu on laadittu kokoamaan yhteen Moodle-oppimisalustan käyttöönottoon ja käyttöön sekä verkko-opetukseen yleensä liittyvää tietämystä. Tavoitteena on ollut tuottaa esitys, joka on siksi tiivis, että se ei uuvuttaisi kiireistäkään lukijaa, ja siksi käytännöllinen, että siitä olisi lukijalle konkreettista hyötyä.

Moodleen on saatavissa runsaasti yksityiskohtaisia ja teknisluontoisia käyttöohjeita, mutta kansalaisopistojen erityisluonnetta ei ole ollut tähän saakka kovinkaan hyvin huomioitu. Toivon, että käsillä oleva julkaisu osaltaan paikkaa tätä aukkoa.

Opiston Moodlekirja on yksi Moodle-on-Demand –hankkeessa tuotettu julkaisu. Kyseinen hanke on suunniteltu yhteistyössä [Kansalaisopistojen liiton](#) (KoL) kanssa, ja se toteutettiin kolmen satakuntalaisen oppilaitoksen – [Länsi-Suomen kesäyliopisto](#), [Petäjä-opisto](#) ja [Porin kaupungin työväenopisto](#) – hankeverkostona. Hanke on yksi [Opetushallituksen](#) rahoittamista oppimisympäristöjen kehittämishankkeista.

Allekirjoittanut on työskennellyt hankkeessa osa-aikaisena koordinaattorina (2008-2009) ja tänä aikana Moodlea on käyty esittelemässä eri oppilaitoksissa, järjestetty koulutustilaisuuksia niin opiskelijoille, opettajille kuin hallintohenkilöstöllekin. Kurssien suunnitteluun on annettu pedagogista tukea järjestämällä koulutuspäiviä työtilojen rakentamiseen ja pilottikurssien toteuttamisvaiheessa myös opiskelijoille on tarjottu teknistä tukea.

Hankkeessa on tuotettu erilaisia koulutus- ja tukimateriaaleja, jotka on julkaistu vapaasti käytettäväksi ja levitettäväksi. Tukimateriaalit sekä käsillä oleva hankejulkaisu on saatavilla digitaalisessa muodossa hankkeen verkkosivulla osoitteesta petaja.lpkky.fi > Projektit. Toivon näin voivani levittää hankkeessa koottua tietämystä, kehitettyjä toimintamalleja, kokeiltuja käytäntöjä hankkeen päättymisen jälkeenkin.

Haluan kiittää Länsi-Suomen kesäyliopiston rehtoria Kristiina Huhtasta, Porin kaupungin työväenopiston rehtoria Heikki Haaparantaa ja suunnittelijaopettaja Teija Ruuhikorpi-Mäkeä sekä KoL:n suunnittelijaa Liisa Honkaa hyvästä yhteistyöstä hankkeessa.

Näin hankkeen päättyessä olo on kuin merimiehellä kotiin palatessa. On saanut kulkea pitkän ja vaiherikkaan matkan. Välillä oli myrskyjä, välillä tyventä. Muistelen nimiä, kasvoja ja kaupunkeja. Jotain on onneksi kotiin tuomisiakin. Ihmettelen, kuinka paljon on kahdessa vuodessa muuttunut. Onko sittenkin niin päin, että maa muuttuu ja paikallaan pysyy meri? Selailen merkintöjäni kahden vuoden ajalta. Olen kirjannut tähän päällimmäisiä ajatuksia, mutta kestää hetken, ennen kuin kokonaisuus hahmottuu. Toivon, että kokonaisuudesta voisi piirtää kuvan, katsoa sitä ja sanoa, että näin on hyvä.

19.1.2010

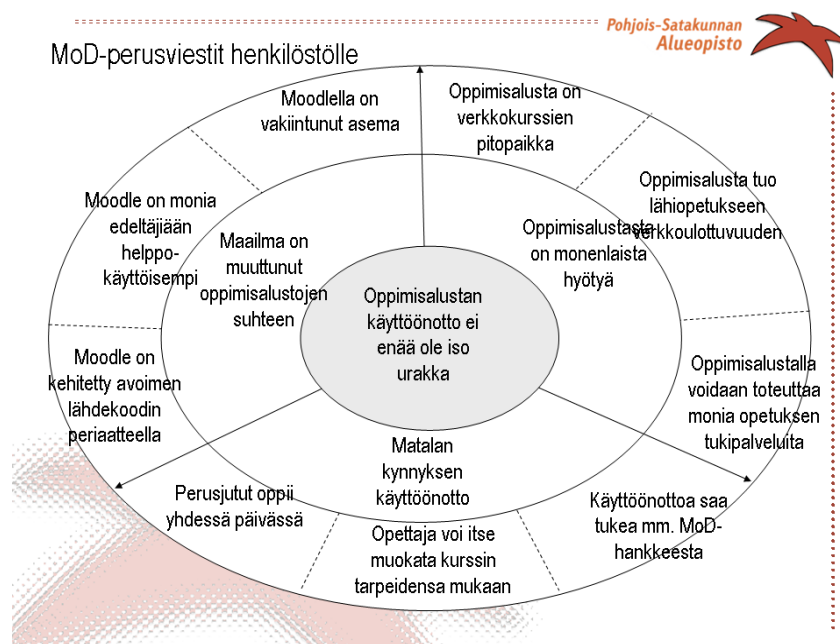
Olli Ruohomäki

2 Moodle-oppimislustasta

Moodle on virtuaalinen oppimisympäristö eli arkikielellä oppimislusta. Nimi on johdettu englanninkielisestä määritelmästä "Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment". Modulaarisuudella tarkoitetaan sitä, että Moodle ei ole yksittäinen sovellus, vaan se koostuu osista, moduleista, joita siihen voidaan liittää ja joilla sen toiminnallisuutta voidaan parantaa vastaamaan organisaation tarpeita. Olioperustaisuus puolestaan viittaa sen ohjelmointitekniiseen toteutukseen, missä järjestelmän toiminnot ovat itsenäisiä, mutta yhteensopivia ohjelmaobjekteja. Dynaamisuudella viitataan hyvään muokattavuuteen ja oppimisympäristö on järjestelmän käyttötarkoitus. Joustavuutensa vuoksi sitä voi soveltaa muuhunkin kuin nettikurssien toteuttamiseen.

Moodlen houkuttelevuutta lisää sen lisensointipolitiikka. Se nimittäin on avoimen lähdekoodin (engl. Open Source) –ohjelmisto, mikä tarkoittaa, että se on vapaasti levitettävissä. Moodlen kehittänyt australialainen Martin Dougiamas on antanut luomuksensa maailmalle, joka on muutamassa vuodessa ottanut sen omakseen. Moodlen ympärille on kehittynyt maailmanlaajuinen verkkoyhteisö, joka kehittää sitä eteenpäin yhteistyössä. Dougiamas on siirtynyt päätoimisesti Moodlen pääkehittäjäksi.

Moodlen käyttämisen aloittamista voi esitellä henkilöstölle esimerkiksi seuraavan viestinnän 3x3 –mallin avulla. Perusviestiksi on kiteytetty, ettei käyttöönotto ole mikään mahdoton urakka..

Millaisilla viesteillä Moodlea voisi esitellä henkilöstölle?

Opisto voi hankkia oppimislustaan käyttöönsä useilla eri tavoilla. Valintaa tehdessä tärkeintä on ymmärtää valinnan synnyttämät vaikutukset.

1. Opisto voi liittyä opistoverkoston, joka tuottaa opetusta alueellisesti (esim. Itä-Suomen Virtuaaliopisto ISV). Vakiintuneeseen toimintaan mukaan mentäessä saadaan käyttöön verkoston olemassa olevat toimintatavat ja aivan kaikkea ei tarvitse tehdä ja keksiä itse.
2. Opisto voi alkaa yhteistyön paikkakuntansa tai maakuntansa toisen oppilaitoksen kanssa hyödyntämään sen käyttämää oppimislustaa. Tällöin on kuitenkin luotava vapaan sivistystyön käytännöt, sillä perusopetuksen käyttöpolitiikka ei välttämättä sovellu kansalaisopistotyöhön.
3. Opisto voi hankkia alustapalvelut kaupallisilta yrityksiltä. Tällöin saadaan palvelimelle ammattimainen ylläpito ja tuki, mutta sopimusten tekeminen synnyttää kustannusvaikutuksia.
4. Opisto voi asentaa oman Moodle-palvelimen, jolloin se on täysin omissa kontrollissa, mutta ylläpito ja ongelmanratkaisu aiheuttavat lisätyötä. Oma palvelin edellyttää yhden tietokoneen valjastamista tähän käyttöön ja perehtymistä Linuxiin, tietoliikenneasetuksiin sekä tietoturvan suunnitteluun.

Pienen volyymin verkko-opetustarjonnassa järkevintä on aloittaa jommallakummalla ensimmäisellä vaihtoehdoista, laajemmassa mittakaavan tarjonnassa tulevat harkittaviksi kaksi jälkimmäistä vaihtoehtoa. Se, halutaanko verkko-opetuksesta volyyymiä, on opiston strategiaan liittyvä päätös.

3 Verkko-opetus opiston strategiassa

Suhteellisen suureen autonomiaan totunut opettaja saattaa nähdä oppimisalustat ja yhteisömedian palvelut työkaluina, joita voi halutessaan ja tilanteen vaatiessa ottaa käyttöön. Verkko-opetus asemoituu näin ongelmanratkaisuksi, työtavaksi tai opetusmuodoksi, joihin opettaja tarttuu, kun näkee opiskelijoiden, oppimistavoitteen tai tilanteen sitä edellyttävän. Verkko-opetuksen tarjoaminen ei kuitenkaan ole samantasoinen päätös kuin se, käyttääkö liitutaulua vai piirtoheitintä, antaako artikkeli kotona luettavaksi vai luennoidako sen tunnilla.

Mikäli verkko-opetuksesta tavoitellaan erillisiä opetuskokeiluja suurempaa vaikuttavuutta, suurempaa opiskelijamäärää ja yksittäistä kurssia laajempaa opetustarjontaa, on otettava laajempi näkökulma ja tarkasteltava verkko-opetusta suhteessa oppilaitoksen strategiaan. Mikäli oppilaitoksen tai ylläpitäjän strategiasta ei löydy sopivaa tartuntakahvaa, asiaa kannattaa pysähtyä pohtimaan, esimerkiksi päätoimisen henkilöstöpalaverissa. Strategiassa voidaan pohtia vastauksia esim. seuraaviin kysymyksiin:

- Haluaako opistomme tarjota verkko-opetusta vai riittääkö meille nykyinen lähiopetus?
- Olemmeko valmiita sitomaan päätoimisen henkilöstön työaikaa käyttöönottoon ja suunnitteluun?
- Onko tuntiopettajien joukoista esitetty toivomuksia verkko-opetuksen käynnistämiseen ja olisiko siinä joukossa jo osaamista, jota voitaisiin hyödyntää?
- Voitaaisiinko netin kautta tavoittaa sellaisia henkilöitä, jotka eivät osallistu perinteisiin lähiopetuksena järjestettäviin opintoryhmiimme?
- Millaisia lisäarvoja verkko-opetuksella voitaisiin pyrkiä opiskelijoille tuottamaan? Voitaanko niitä eritellä esimerkiksi oppiaineittain?
- Voitaanko aikaisempien kurssien opiskelijapalautteista tunnistaa ongelmia, joita verkon käytöllä voitaisiin pyrkiä ratkaisemaan?

Jos kyseessä olisi yksinkertainen päätös – näin toimitaan – olisi verkko-opetus jo ajat sitten vakiintunut käytännön työkaluksi myös kansalaisopistoissa. Luulisi, että kevyt organisaatio, lähes ääretön vapaus opetussuunnitelman suhteen ja innostunut opetushenkilöstö edesauttaisivat myös kansalaisopistoja vakiinnuttamaan ja monipuolistamaan opetustaan. Lisäksi yliopistot, avoimet yliopistot, ammattikorkeakoulut, lukiot ja ammattikoulut hyödyntävät nettiä opetuksessa suuressa volyymissä. Luulisi, että pieni olisi joustavaa ja nopeammin kehittyvää. Ehkä näin ei kuitenkaan ole. Kansalaisopistojen on silti otettava teknologiaa opetuskäyttöön siinä missä muidenkin oppilaitosten. Jos ei kehity samalla kun muut kehittyvät, on lopputuloksena taantuminen.

Asenteiden on muututtava teknologian hyödyntämisessä opetuksessa. Verkon käyttö ja siihen liittyvän opetuksen valmistelu on opettajan normaalia työtä. Taakse ovat jääneet ne vuodet, jolloin Opetushallitus tarjosi rahoitusta sisällöntuotannon hankkeita. Jos oppimateriaalia joutuu itse kuitenkin tuottamaan, se kannattaa laatia digitaaliseen muotoon. Sisällöntuotanto vaatii aluksi opettelua, mutta tulokset paranevat vuosien saatossa. Hyvä ohje on, ettei aluksi pyri toteuttamaan liian laajoja aineistoja. Perin erikoista olisi, jos ihminen, joka työssään tukee muita kehittymään, ei itse haluaisi kehittyä. Ovela opettaja tietysti tuottaa sellaista aineistoa, jota hän voi hyödyntää niin lähi-, etä- kuin itseopiskelussakin. Verkon käyttäminen ja digitaalisen sisällön tuottaminen on välttämätön osa opettajan ammattitaitoa.

Verkko-opetuksen juurruttaminen ei ole pelkkä asenne- tai ajankäyttökysymys, vaan se edellyttää kehitysaskeleita eri alueilla, kuten IT-infrastruktuurissa ja osaamisen kehittämisessä. Kansalaisopistoissa esimerkiksi tietokoneiden, tietoliikenneyhteyksien taso ja määrä vaihtelevat suuresti, sekä tukipalveluiden saatavuudessa on paljon toivomisen varaa. Lisäksi haja-asutusalueilla toimittaessa tarvitaan myös liikuteltavaa laitteistoa.

Suureen volyymiin tähdättäessä keskitettyihin palveluihin liittyminen tai jopa niiden tuottaminen itse edellyttää opiston strategista linjausta. Tämä tarkoittaa käytännössä esimerkiksi oppimisalustapalveluiden tuottaminen opettajille, hankkeille ja opiston omaan päivittäiseen käyttöön.

Pelkästään verkossa toteutettava kurssi on toinen ääripää perinteiselle opintoryhmälle, mutta samalla se on osittain teoreettinen, sillä kokemukset pitkäkestoisista kursseista kertovat, että aloitustapaamisen tärkeimpiä funktioita on kurssille orientoitumisen lisäksi ryhmäytymisen käynnistyminen. Verkko-opetusta voisi juurruttaa siten, että totutetaan opiskelijoita verkon käyttöön opiston perinteisissä opintoryhmissäkin. Tällöin puhutaan verkkotuetusta lähiopetuksesta, jossa verkon käyttö tehdään osaksi jokaviikkoisia oppimistilanteita.

Henkilöstön osaamisen kehittämisen näkökulmasta taas henkilöstöä voitaisiin totuttaa oppimisalustan käyttöön toteuttamalla sinne opiston hallinnon toimintoja. Tällaisia voisivat olla esimerkiksi opiston intranet, tiimien ja

hankkeiden työtilat tai virtuaaliset opettajanhuoneet. Tämän tyyppisillä palveluilla voisi ennakoida olevan käyttöä esimerkiksi maantieteellisesti laajalla alueella toimivalla seutuopistolla.

Strategiatasolle kuuluu myös opiston avoimuuden tai suljettuuden pohdinta. Halutaanko esimerkiksi tietyistä kursseista laatia julkiset kotisivut, onko opettaja tai rehtori innostunut blogin pitämisestä tai julkaistaanko oppimisasihoidot avoimessa internetissä? Avoimuudella voidaan tehdä toimintaa enemmän näkyväksi, esim. lapsiopiskelijoiden vanhemmille ja antaa arvokasta lisätietoa kursseille ilmoittautumista harkitseville. Avoimuuden riskinä voidaan pitää sitä, että myös kilpailijat voivat hyödyntää julkaistuja tietoja. Väistämätön seuraus on se, että verkkonäkyvyyden ylläpitäminen sitoo henkilöstön työaika.

3.1 Opiskelijan näkökulma

Vapaan sivistystyön leipälaji on järjestää sellaisia opiskelu- ja harrastusmahdollisuuksia joihin opiskelijat haluavat tulla. Erään kokeneen opettajan arvion mukaan sosiaalisuus on melkein puolet opintoryhmään osallistumisen motivaatiosta. Ja kiistämätöntä on se, että lähiopetuksena toteutettavissa opintoryhmässä sosiaalisen vuorovaikutus on aivan toisella tasolla kuin verkossa toteutettuna on milloinkaan mahdollista.

Edellisestä lannistumatta ja tästä huolimatta tietyille osalle opiskelijoita ja tietyissä tilanteissa verkko on hyvä tapa oppia. Verkko-opetustaidot omaava opettaja voi esimerkiksi ottaa kesken kurssia käyttöön oppimisalustan ja toteuttaa sen avulla toimintoja, joiden avulla sellaisetkin opiskelijat pysyvät mukana, jotka syystä tai toisesta eivät pääse osallistumaan opintoryhmään..

”Opiskelija jäi pois opintoryhmästä välttääkseen saamasta sikainfluenssatartunnan. Kun oppimisalusta oli käytävissä, laitoin materiaalit sinne hänen ja mahdollisten muiden vastaavien tapausten varalle.”

”Verkkokurssimme onnistui vetämään juuri tästä erikoisalasta kiinnostuneita harrastajia laajalta alueelta”

”Mikäli aineistot ovat kattavat ja tehtävien lisäksi on myös ratkaisut ja esimerkit voidaan niistä koota verkkoon vaikka non-stop itseopiskelupaketti”

Netti on nuoremmille sukupolville olemassa oleva kansalaisvalmius, suorastaan elämäntapa. Opistot menettävät potentiaalisen opiskelijaryhmän, jos eivät huomioi heitä. Toisaalta kansalaisopistojen imago ei ehkä vetoa tietyn ikäisiin nuoriin.

Nuorempien opiskelijasukupolvien myötä alkaa nousta kysymys verkko-opetuksen tulevaisuudesta. Järeiden ja suljettujen järjestelmien rinnalle on tullut yhteisömedian eli sosiaalisen median verkkopalveluita, joita voidaan soveltaa myös oppimistarkoituksiin. Periaatteellinen ero on siinä, että yhteisömediassa kuka tahansa voi perustaa yhteisön ja kuka tahansa voi siihen liittyä. Oppimisalustat puolestaan ovat aina jonkin tahon hallinnoimia ja niihin ei voi vapaasti liittyä. Yhteisömedia tarjoaa lisää joustavuutta, mutta sen tehokas pedagoginen käyttö vaatii perusteellisempaa selvittämistä. Lisäksi opiskelijan määrittelemisen sekä kurssimaksujen keräämisen ongelmat ovat toistaiseksi ratkaisematta.

Yhteisömedia tarjoaa kuitenkin uuden välineen oppimisen tukemiseen ad-hoc lähitapaamisten ulkopuolella. Sen etuina ovat yhteisöllisen oppimisen lisääntyminen ja ongelmanratkaisutaitojen parantuminen. Pedagogisessa mielessä yhteisömedian avulla toteutettu verkkoviestintä vapauttaa opettajaa päivystämästä verkossa, sillä opiskelijat kasvavat itsenäisemmäksi – kun niiden vain annetaan kasvaa.

Nettikursseja markkinoidaan joskus sillä, että opiskelu on helpompaa ja joustavampaa ja että edellytyksinä on vain tietokoneen ja netin peruskäyttötaito sekä nettiyhteydellä varustetun tietokoneen käyttömahdollisuus. Näiden teknisten taitojen ja välineiden lisäksi verkko-opiskelu edellyttää myös tiettyjä sosiaalisia valmiuksia. Näitä ovat itsekuri aikatauluissa pysymiseen, aktiivisuus osallistumisessa verkkokeskusteluihin sekä itsenäisyys suoritua tehtävistä annetuilla ohjeilla.

3.2 Kansalaisopistojen erityisluonteesta

Kansalaisopistot ovat monessa mielessä erityislaatuisia, jos verrataan niitä esimerkiksi peruskouluun.

Ensinnäkin opetushenkilöstö on työsuhteeltaan pääosin tuntiopettajia, jotka saattavat työskennellä useammasa opistossa. Verkko-opetuksen kannalta työsuhte on siinä mielessä ongelmallinen, sillä heille maksetaan vain pidetyistä oppitunneista, ei sen suunnittelusta. Verkko-opetuksen suunnittelu-aikaa ei siis heille erikseen korvata, mikä vähentää heidän motivaatiotaan laatia verkkoaineistoja. Kuitenkin juuri liikkuville opettajille nettikurssit avaavat myös uusia mahdollisuuksia, esimerkiksi että aineistot, viestit ja aikataulut ovat aina ja kaikkialla saatavissa, opiskelijoita voisi saada eri oppilaitoksista tai että avoimet aineistot voivat poikia uusia työtilaisuuksia.

Toinen vapaan sivistystyön erityispiirre on, että valtakunnallista sitovaa opetussuunnitelmaa ei ole, vaan opistoilla on suuri vapaus laatia se itse. Tästä seuraa, että monilla opettajilla on valmiina runsaasti itse luomaansa oppimateriaalia. Vapaudesta on se etu, että opistot voivat omalla päätöksellään toteuttaa opetuskokeiluja ja sisäisiä kehityshankkeita. Toisaalta opiskelun vapaaehtoisuus voi kuitenkin toimia niinkin päin, että opiskelijat voivat jättää osallistumalla verkkokursseille siitä syystä, että eivät vain ole vielä tottuneet opiskelemaan verkossa. Kun lapset ja nuoret ovat jo tottuneet verkkoelämään, joten heille ei tuota ongelmia myöskään opiskella verkossa. Opistojen suurena tehtävänä totuttaa myös aikuisväestö käyttämään verkkoa opiskelunsa ja harrastuksensa tukena.

Kolmantena erityispiirteenä nimenomaan kansalaisopistoissa on oppilaitosten koon suuri vaihtelu. Suomessa on suuria kaupunkiopistoja, alueopistoja sekä hyvin pieniä maaseutuopistoja. Tämä vaikuttaa luonnollisesti siten, että eri opistoilla on hyvin erilaiset resurssit kehittää uusia opetusmuotoja ja hankkia käyttöönsä tarvittavaa teknologiaa ja osaamista.

Tarkasteltaessa vapaan sivistystyön verkko-opetusta yksittäistä opistoa laajemmalla tasolla, on havaittavissa monia muutoksia edistäviä trendejä ja yksittäisiä tapahtumia.

Vuoden 2010 alusta vapaan sivistystyön lakimuutos tuo pakollisen yhteistyön opistojen toimintaan. Sopivasti yhteistyössä toimimalla voitaisiin verkko-opetuksesta saada luonteva yhteistyömuoto, esimerkiksi monen opiston yhdessä järjestämien verkkokurssien muodossa.

Kansalaisopistoilla on opiskelijoiden rekrytoinnissa pitkälti nojattu painettuun kurssiesitteeseen, jota jaetaan paikallisesti postijakeluna. Kuitenkin puhtaasti nettikurssit olisi hyödyllistä voida markkinoida laajemmin, jopa valtakunnallisesti. Tällainen verkkokurssien tiedotuspaikka on jo olemassa ja se löytyy osoitteesta www.opinopas.fi. Sen hyödyntämisessä opistoilla olisi kuitenkin parannettavaa, sillä esimerkiksi tätä kirjoitettaessa tammikuun alussa 2010 sieltä löytyi vain kahdeksan kurssia.

Lähitapaamisia sisältävät kurssit ovat käytännössä seudullisia tai maakunnallisia. Myös niiden tehokas markkinointi edellyttää yhteistyötä maakunnan opistojen välillä. Tällaista olisi esimerkiksi hallinnointi- ja markkinointikäytäntöjen yhtenäistäminen.

Valmiiden aineistojen levittämisessä olisi myös kehitettävää. Esimerkiksi kurssien käyttöoikeuksien hankkimiseen pitäisi luoda yksinkertainen käytäntö, valmiit asiakirjapohjat sekä keskitetty kauppapaikka. Opistoissa pitäisi myös sopia käyttöoikeuksien siirron korvausperusteista. Vaihtoehtoina nettikurssien kauppaamiselle olisi kurssien avoin julkaisu tai tuotantorenkait. Opistot voivat myös profiloitua vapaiden aineistojen tuottamiseen ja julkaisemiseen.

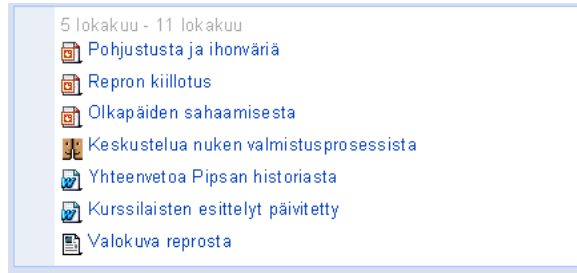
Kansalaisopistojen verkko-opetus on tässä vaiheessa vakiintunut alueellisten verkostojen toiminnaksi. Voidaan kuitenkin arvioida, että kussakin opistossa asiasta innostuneita opettajia on varsin pieni joukko. Tästä syystä mahdollisuudet lisätä kurssi- ja tätä kautta opiskelijamääriä ovat suuret. Kun verkko-opetuksen tarjoaminen otetaan mukaan opistojen strategiseen kehittämiseen, voivat tietyt opistot profiloitua nettikurssien toteuttamisessa. Asiakasnäkökulman korostaminen saattaa ohjata kehittämään myös verkon kautta tapahtuvaa yksilöopiskelua sekä non-stop -kurssien tarjontaa.

4 Nettikurssi opettajan näkökulmasta

Nettikurssit voidaan jakaa monella tavalla, joista yksi on jakaa ne sisältö- ja viestintävetoiisiin. Nämä kaksi tyyppiä ovat luonnollisesti ääripäitä, joita puhtaina tuskin koskaan ilmenee. Sisältövetoinen kurssi on periaatteessa verkkoon siirretty oppikirja, jonka opiskelija omaksuu. Viestintävetoinen kurssi puolestaan sellainen, missä oppiminen tapahtuu vuorovaikutuksessa opettajan ja muiden opiskelijoiden välisessä viestinnässä.

- Sisältövetoinen nettikurssi on opettajan näkökulmasta digitaalisen oppimateriaalin arkisto ja jakelukanava.
- Viestintävetoinen nettikurssi on opettajan näkökulmasta tehokas viestintäväline, joka mahdollistaa niin yksittäisen opiskelijan ohjaamisen kuin tehokkaan viestinnän koko ryhmälle sekä arkisto, joka on rakennettu vain tätä kurssia varten.

Olipa kyseessä sisältö- tai viestintävetoinen kurssi, sen rakenne, joka heijastaa kurssin ohjaussuunnitelmaa, toimii kalenterina ja työlistana opettajan oman ajanhallinnan työkaluna.

Kuva Martta-nukkekurssin erään viikon ohjelmasta. Kyseessä oli suurin hankkeen aikana toteutettu sisällöntuotanto

Alla on kuvankaappaus erään viestintävetoisen verkkokurssin etusivulta. Konsepti on seuraavanlainen: Otetaan ajatuksia herättäväksi todettu kirja ja perustetaan nettiin suljettu keskusteluryhmä sitä käsittelemään. Aikuiset lukevat pitkiä tekstejä mieluummin fyysisinä kirjoina, joten kurssille osallistujat hankkivat kirjat käsiinsä. Suunnitteluun tällä on se vaikutus, että sisällöntuotantoa ei tarvita ollenkaan. Kurssille on laadittu lukusuunnitelma, jotta keskustelussa on sama aihe tuoreena mielessä. Jokaiselle kirjan luvulla on oma keskustelualueensa, jotta kirjan teemat pysyvät paremmin hallittavissa.

Kuvan viestintävetoisella kurssilla keskustelualueet on luotu vastaamaan kurssilla käsiteltävän kirjan lukuja.

Sisältöjen tuottaminen on opettajaa eniten työllistäviä tehtäviä. Laajaa oppimateriaalia ei kannata kirjoittaa vain kerran tai tietyllä kurssilla käytettäväksi. Pidempään opettajana toimineilla on kuitenkin usein aineistoa yllin kyllin vuosien varrelta. Aineistoja laatiessa on hyödyllistä pyrkiä joustavuuteen:

- **Monikanavaisuus** – sisällöt voi jakaa tulosteina tai sähköisesti (tiedostoina tai verkossa)
- **Erilaiset opetusmuodot** – sisällöt soveltuvat niin ryhmä-, luento- kuin itseopiskeluunkin.
- **Modulaarisuus** – sisällöt ovat itsenäisiä kokonaisuuksia, joita voi käyttää eri kurssien osina.
- **Riippumattomuus ohjelmistovalmistajista** – vältetään käyttämästä tiettyyn ohjelmaan tai oppimisalustaan sidottuja sisältö-tyyppejä. Kannattaa suosia PDF-julkaisuja.
- **Tekijänoikeudet** – itse tuottamiin (tai kaikilla oikeuksilla hankittuihin) sisältöihin (tekstiin ja kuviin) on teki- jällä täydet oikeudet ja täysi kontrolli.

Opettajien Moodle-perehdytyksessä on hyödyllistä pohtia verkon käytön tuottamia lisäarvoja, oman verkkokurssin ideaa, näyttää, pohtia omia verkkokurssilla opiskelun kokemuksia ja vasta näiden jälkeen lähteä muokkaamaan omaa kurssipohjaa. Mikäli opettajalla ei ole opiskelukokemuksia verkkokursseilta, kannattaa Moodlen käyttö aloittaa tarjoamalla heille tällainen autenttinen kokemus. Eli opettajat opiskelijan rooliin kokeiluympäristöön, jossa voi kokeilla erityyppisten aineistojen lukemista ja erilaisten viestintävälineiden käyttämistä.

The screenshot shows a Moodle course interface for 'KANKAANPÄÄ KALIPUNKI JO LUONNOSTAAN'. The course title is 'Moodle opiskelijan näkökulmasta'. The page is divided into three main sections:

- 1 Oppimateriaaleja**: Includes 'Lähtöapaamisen aikataulu', 'Oppimistavoitteita', 'Moodleopas (Osa 2: opiskelijalle)', 'Koulutuspäivän mainos', and 'viisi'.
- 2 Viestintävälineitä**: Includes 'Uutiset foorumi', 'Esittäytyminen', 'Lähetä kuva', 'Online-keskustelu', 'Kurssepalaute', and 'Kotitehtävät'.
- 3 Linkkivinkit**: Includes 'Moodlen pääsivu (englanninkielinen)', 'Aloittelijan opas (versio 1.9)', 'Opiskelijan opas (versio 1.6)', 'Ponnahdusikkunoiden eston tarkistaminen', and 'Ahjolan kansalaisopisto'.

Opettajakoulutukseen laadittu aineistojen ja aktiviteettien kokeiluympäristö

5 Hallinnon prosessit

Tämän luvun tarkoituksena on antaa peruskäsitteet ja kokonaiskuva verkkokurssien tuottamisesta organisaatio-
tasolla. Tavoitteena on selkeyttää ydinkysymyksiä oppimisalustan hallinnoinnista ja esitellä vaihtoehtoja niiden
toteuttamisessa.

5.1 Työnjaosta käyttöpolitiikka

Toimiva työnjako on suunniteltava opistokohtaisesti, sillä eri ihmisten osaamisessa, työkuorman määrissä ja
orientaatioissa on eroja. Toimiva työnjako on selkeä, yhtenäinen, kirjattu, kaikkien tiedossa, johdon hyväksymä
ja resursoima. Mikäli opistossa on vain yksi Moodlea käyttävä opettaja, hän voi yksinkin hoitaa kaikki alustan
hallintoihin liittyvät tehtävät. Kuitenkin opintoneuvonta, toimistopalvelut, opintoesite, opiskelija-rekisteri sekä
kurssimaksujen periminen edellyttävät yhteisen toimintamallin luomista opettajien ja hallinto henkilöstön välillä.
Jos käytön halutaan vakiintuvan ja laajenevan, on hyvä luoda heti sellaiset käytännöt, jotka kestävät käyttö-
määrän kasvamisen.

Kuka luo käyttäjätunnukset?

- Osallistajat voivat luoda tunnuksensa itse
  - Vahvistus sähköpostin avulla
  - Liittyminen kurssille kurssiavaimen kanssa
- Osallistujille voidaan luoda tunnukset keskitetysti etukäteen
  - Osallistujien tiedot syötetään erityiseen siirtotiedostoon
  - Osallistajat voidaan samalla liittää kurssille
  - Jos osallistujien nimiä ei tiedetä etukäteen, voidaan luoda haluttu määrä geneerisiä tunnuksia,
jotka opettaja jakaa paikalle tulleille.
- Mattimyöhäisille voidaan luoda yksittäisiä tunnuksia
  - Työläin tapa (kannattaa yrittää välttää), pienissä määrissä ok

Kuka luo kurssipohjat?

- Kurssien luontioikeuksia ei kannata antaa kaikille opettajille
(ympäristö roskaantuu helposti erilaisista versioista ja kokeiluista)
- Jos kurseja on vähän, ei luominen ole iso työ.
- Jos kurseja on paljon ja ne alkavat eri aikoina, kannattaa laatia lomake tai sähköinen palvelu, mistä saa
työtilojen kokonaistilanteen.

Kuka antaa pedagogista tukea kurssin rakentamisessa?

- Opettajien taidot ja kurssin rakentamisaikataulut ovat erilaisia. Ryhmäopetus on harvoin mahdollista, hy-
väksi havaittu tapa onkin vierihito.
- Useimmissa opistoissa pedagogista tukea antaa Moodlea käyttävä opettajakollega.
- Verkkokurssin toteuttaneet opettajat olisi hyvä saada kirjaamaan ylös tai puhumaan muille opettajille ko-
kemuksistaan ja oivalluksistaan.

Kuka tuo opiskelijat kurssille?

- Osallistajat voi lisätä kurssille automaattisesti samalla kun käyttäjätunnukset luodaan listan pohjalta.
- Opiskelijat voivat liittyä kurssille itse, kun saavat kurssiavaimen.
- Opettaja voi nostaa opiskelijoita kurssille olemassa olevien käyttäjätunnusten listalta.

Kuka antaa teknistä tukea opiskelijoille?

- Verkkokurssilla voi järjestää aloitustapaamisen mikroluokkaan. Opiskelijat voivat kokeilla tunnuksia, kysyä
helposti neuvoa ja tutustua alustan käyttöön.
- Kurssin työtilaan voi luoda oma teknisten kysymysten foorumi, jonka itutuki tilaa sähköpostiinsa. Näin hän
viestit suoraan sähköpostiinsa.

Tehdyt päätökset on hyödyllistä kirjata opiston käyttöpolitiikaksi. Se voi olla esimerkiksi seuraava:

X-OPISTON MOODLE-KÄYTTÖPOLIITIKKA

1. Oppimisalustan hallinnointia hoitaa pääkäyttäjäksi nimetty henkilö, jonka keskeisinä tehtävinä ovat kurssi- ja käyttäjähallinto sekä toimiminen linkkinä mikrotuen sekä alustapalvelun tuottajan kanssa.
2. Oppimisalustaa tarvitseva opettaja tai muu vakituisen henkilöstöön kuuluva voi tilata itselleen käyttäjätunnuksen ja kurssipohjan. Tämä on tehtävä viimeistään viikkoa aikaisemmin siitä kun ne halutaan käyttöön.
3. Opettaja vastaa kurssipohjan muokkaamisesta kurssin työtilaksi. Teknistä ja pedagogista tukea antaa opiston mikrotuki.
4. Kurssin opettaja lähettää osallistujille tervetuloviestit, jossa neuvotaan käyttäjätunnuksen luominen ja kurssille liittyminen kurssiavaimen avulla.
5. Opiskelijat, joilla on ongelmia käyttäjätunnuksen luomisessa ja/tai kurssille liittymisessä voivat pyytää apua pääkäyttäjältä sähköpostitse. Pääkäyttäjä luo heille tunnukset ja nostaa heidät kurssille. Tämä on tehtävä viimeistään kolme työpäivää tukipyynnön saapumisen jälkeen. Pääkäyttäjä ilmoittaa asiasta opiskelijalle sähköpostitse.
6. Pääkäyttäjä luo opiskelijatunnukset seniorikursseille ja jakelee ne sähköpostitse. Tämä tapahtuu viimeistään kaksi päivää ennen kurssin aloituspäivää.
7. Kurssin päättyessä opettaja ilmoittaa osallistujille päivämäärän, jolloin kurssiympäristö suljetaan.
8. Kaikilta verkkokursseilta kerätään opiskelijapalaute. Se tapahtuu nettilomakkeella, jonka opettaja kehottaa kurssin päättyessä täyttämään. Kysymyslista on opiston verkkoaseman kansiossa "Nettikurssit". Pääkäyttäjä kokoaa tulokset oppimisalustalta ja liittää ne muiden arviointien aineistoon.

Pääkäyttäjällä (administrator) viitataan oppimisalustan rooliin, jolla on kaikki oikeudet ympäristöön. Mikäli työnsänsä on tarpeen eriyttää esimerkiksi kurssipohjien luominen, tähän on tarkoitettu rooli nimeltä Kurssiylläpitäjä. Tekninen tuki vastaa puolestaan usein tietokoneiden teknisestä toimivuudesta, esimerkiksi siitä, että opiston työasemat ovat käyttökunnossa.

5.2 Työkaluja viestintään

Verkkokurssin suunnittelun ja toteuttamisen kriittinen menestystekijä on viestintä. Jos kansalaisopisto muutenkin on riippuvainen viestinnästä, on viestinnän toimivuus verkkokurssille suorastaan elinehto. Hankkeessa on luotu työkaluja myös viestintään. Seuraavassa lyhyt lista nettikurssin tavallisista viestintätoimenpiteistä:

Viestinnän suunnitelma (kuka, miten, milloin)

- Kurssinsuunnitelma opiston tietokantaan
- Kurssitiedot esitteeseen / verkkosivulle / erillisesite / lehtipuffi
- Tiedusteluihin vastaaminen / opintoneuvonta
- Tervetuloa kurssille viesti / peruutusviesti / aloituspaketti
- Käyttäjätunnusten jakelu
- Opettajan verkkotutoroinnin aikataulu
- Palautekysely
- Kurssin työtilan sulkeminen opiskelijoilta
- Opiskelijoiden poistaminen kurssilta / tunnusten poistaminen

Seuraavassa esimerkki opiskelijoiden infotilaisuuden sisällöstä. Aloitustapaaminen on hyvä keino varmistaa, että kaikki osallistujat pääsevät sisään järjestelmään ja että he saavat tilaisuuden kokeilla sen toiminnallisuutta, kysyä itseään askarruttavia kysymyksiä ja saada onnistumisen kokemuksen.

KOULUAVUSTAJIEN PEREHDYSTYSKOULUTUKSEN LÄHIPÄIVÄ

Aika:	16.9.2008 kello 14-17 (3 oppituntia)
Paikka:	Porin yliopistokeskus, Pohjoisranta 11 2. krs, Maisemantutkimuslaitoksen mikroluokka
Tavoitteet:	Lähipäivän aikana tutustutaan Moodle-oppimisolustaan ja kurssin työtilaan, annetaan neuvoja oppimistehtävien tekemiseen ja itsenäiseen työskentelyyn verkossa.
Hinta:	Koulutus toteutetaan Moodle-on-Demand –hankkeen tuella ja se on osallistujille maksuton.
Kouluttaja	Olli Ruohomäki tietotekniikan vastaava opettaja Pohjois-Satakunnan Alueopisto
Lisätietoja:	Kristiina Huhtanen rehtori Länsi-Suomen kesäyliopisto

Toinen esimerkki puhtaasti verkossa järjestettävän kurssin tervetuloviestiksi. Kun kurssi on päätetty toteuttaa, lähetetään opiskelijoille käyttäjätunnukset ja ohjeet miten oppimisympäristöön pääsee sisään. Tärkeää on myös neuvoa kehen ottaa yhteyttä ongelmatilanteissa.

Tervetuloa verkkokurssille!

Olet ilmoittautunut Käteviä käsitöitä -kurssille ja opiskelu alkaa sillä ma 7.9.2009. Voit luoda itsellesi käyttäjätunnuksen vaikka heti, niin pääset tutustumaan kurssin työtilaan ja sisältöön jo etukäteen. Toimi seuraavasti:

1. Siirry osoitteeseen www.oppilaitos.fi ja napsauta linkkiä "Moodle-oppimisolusta"
2. Valitse oikean reunan Kirjautu-laatikosta "Aloita nyt luomalla uusi käyttäjätunnus"
3. Täytä lomakkeen kentät, ole tarkkana, että sähköpostiosoitteesi tulee oikein. Kirjoita käyttäjätunnus ja salasana itsellesi muistiin.
4. Siirry sähköpostiisi ja napsauta tunnuksen vahvistuslinkkiä.
5. Siirry takaisin Moodleen ja kirjautu sisään luomallasi tunnuksella ja salasanalla.
6. Valitse Omat kurssini –lohkosta Käteviä käsitöitä.
7. Kurssille liittyminen vaatii kurssiavaimen Syötä kenttään "123456" ja paina Rekisteröi minut tälle kurssille –painiketta.

Tämän viestin liitteenä on oppimisolustan käytön aloitusohje. Ongelmatilanteissa ota yhteyttä kurssin opettajaan tai mikrotukeen.

Outi Opettaja
045 678 9101
outi.opettaja@oppilaitos.fi

Markus Mikrotuki
045 678 9102
markus.mikrotuki@oppilaitos.fi

Mikäli käyttäjätunnukset luodaan keskitetysti, voidaan ne jakaa aloitustapaamisessa tai toimittaa sähköpostissa. Tähän tarkoitukseen on hyödyllistä laatia viestipohja, joka voi näyttää esimerkiksi seuraavalta:

Tervehdys

Sinulle on luotu käyttäjätunnus Porin kaupungin työväenopiston Martta-nukke –verkkokurssille.

Oppimisalusta löytyy osoitteesta: www.moodle.fi/kpaaope

Kirjautumiseen tarvittavat tiedot: annamaki / 35cxmKYF

Opiskelijan aloitusohje on tämän viestin liitteenä. Löydät sen myös osoitteesta: http://petaja.lpky.fi/dynamic/1/view_attachment/moodle-aloitusohje.docx?id=50

Tunnuksesi ovat voimassa vuoden 2009 loppuun.

Tunnuksia kannattaa kokeilla ennen kurssin alkua. Otathan reippaasti yhteyttä mikäli on hämminkiä.

Teija Ruuhikorpi-Mäki
Martta-nukke -verkkokurssin opettaja
etunimi.sukunimi@pori.fi

Olli Ruohomäki
oppimisalustan tekninen tuki
etunimi.sukunimi@lpky.fi

Kysymys-vastaus -tyyppiset ohjeet on havaittu opiskelijan kannalta tehokkaaksi tavaksi antaa ohjeita ja tukea. Käyttäjän ei tarvitse käsitteellistää ongelmaansa eikä osata Moodlen termistöä, vaan hän löytää kysymyksensä suoraan – ja pääsee toivon mukaan eteenpäin. Seuraavassa malliksi katkelma opiskelijan suomenkielisistä aloitusohjeista:

Miten kirjaututaan sisään?

Kurssille pääsy edellyttää sisään kirjautumista. Syötä saamasi käyttäjätunnus ja salasana ja paina Kirjautu-painiketta. Väärin kirjoittamisesta tulee virheilmoitus *“Kirjautuminen epäonnistui, yritä uudelleen”*. Yritä tämän jälkeen vain uudelleen. Huomaa, että suuraakkoset (ABC..) ja pienaakkoset (abc..) täytyy syöttää täsmälleen siinä muodossa kun ne on annettu. Jos CapsLock-näppäin vahingossa päällä, paina sitä uudelleen, jotta voit kirjoittaa jälleen normaalisti.

Miten siirryn kurssin työtilaan?

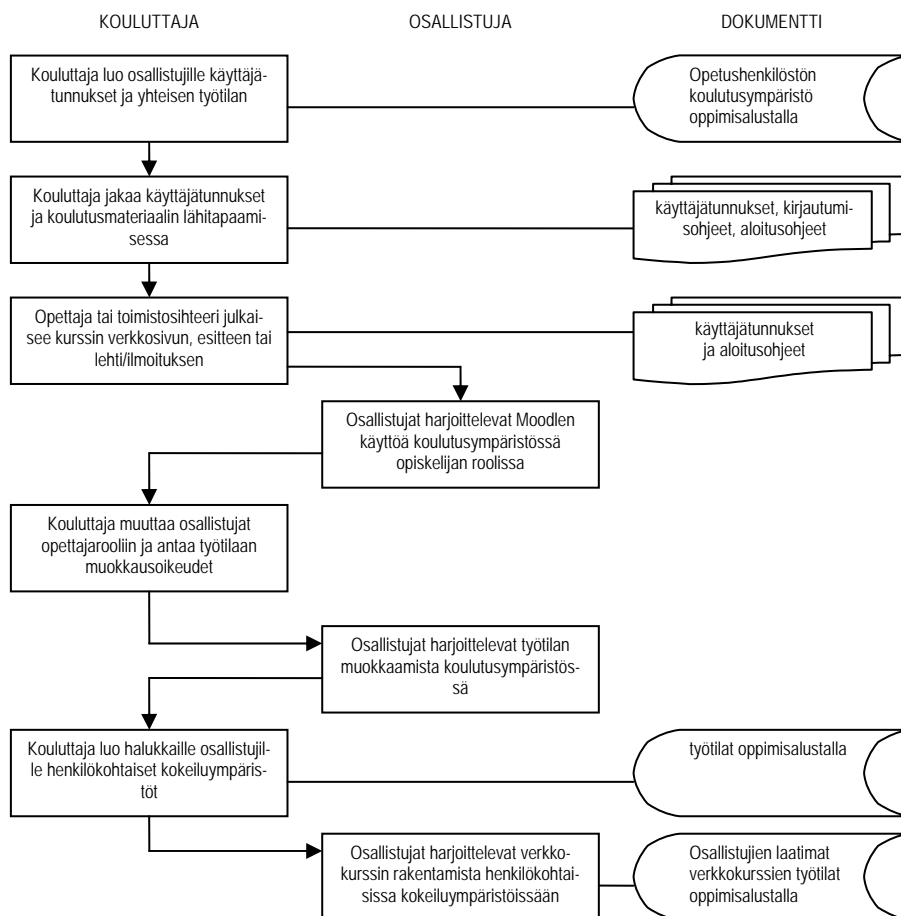
Sisään kirjautumisen jälkeen ruudulla näkyy **Omat kurssini** -laatikko, josta näkyvät kurssit, joissa olet osallistujana. Napsauta kurssin nimeä siirtyäksesi sinne.

5.3 Opetushenkilöstön koulutusmalli

Oppimisalustan käyttöönotto ei edellytä pitkää ja laajaa käyttäjäkoulutusta. Moodle on jo siksi vakiintunut, että osalla henkilöstöstä saattaa jo olla käyttökokemuksia. Vasta-alkajienkin kohdalla voidaan asia käynnistää yhden päivän laajuisessa lähiopetuksena järjestettävänä koulutuspäivänä, jota seuraa itsenäinen kokeilu ja oman verkkokurssin rakentaminen. Seuraavassa on tarkemmin kuvattu hankkeessa suunniteltu ja toteutettu koulutusmalli.

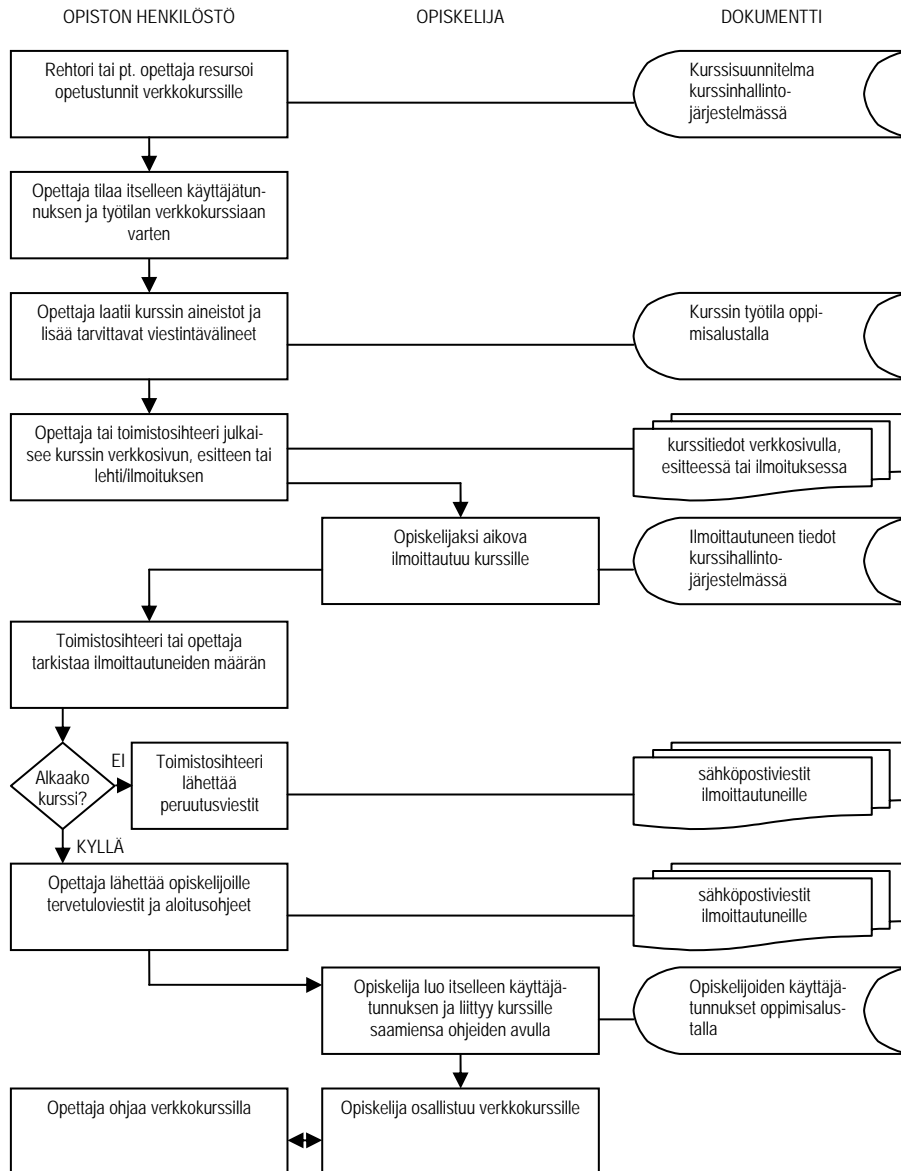
Opiston Moodlepäivä	
8:30-9:00	Tervetulokahvit
9:00-10:00	Johdantoluento
10:00-11:00	Moodlen käytön kokeilua opiskelijan roolissa
11:00-11:30	Oman verkkokurssin ideointikeskustelu
11:30-12:15	Lounastauko
12:30-14:00	Kurssipohjan muokkaamista opettajan roolissa
14:00-14:15	Kahvitauko
14:30-14:45	Kurssipohjan muokkaaminen jatkuu
14:45-15:00	Johdatus itsenäisen harjoittelun jaksolle
15:00-15:15	Palautekeskustelu ja koulutuspäivän päätös

5.4 Hajautettu käyttäjähallinto

Verkkokurssin toteuttaminen ei välttämättä vaadi suurta ja raskasliikkeistä organisaatiota. Yksittäisiä kursseja voidaan toteuttaa hyvinkin joustavasti. Tämä edellyttää kuitenkin, että opettaja on varsin tottunut Moodlen hallintaan, viestintä on sujuvaa ja että opiskelijat hallitsevat verkkopalveluihin rekisteröitymiseen.

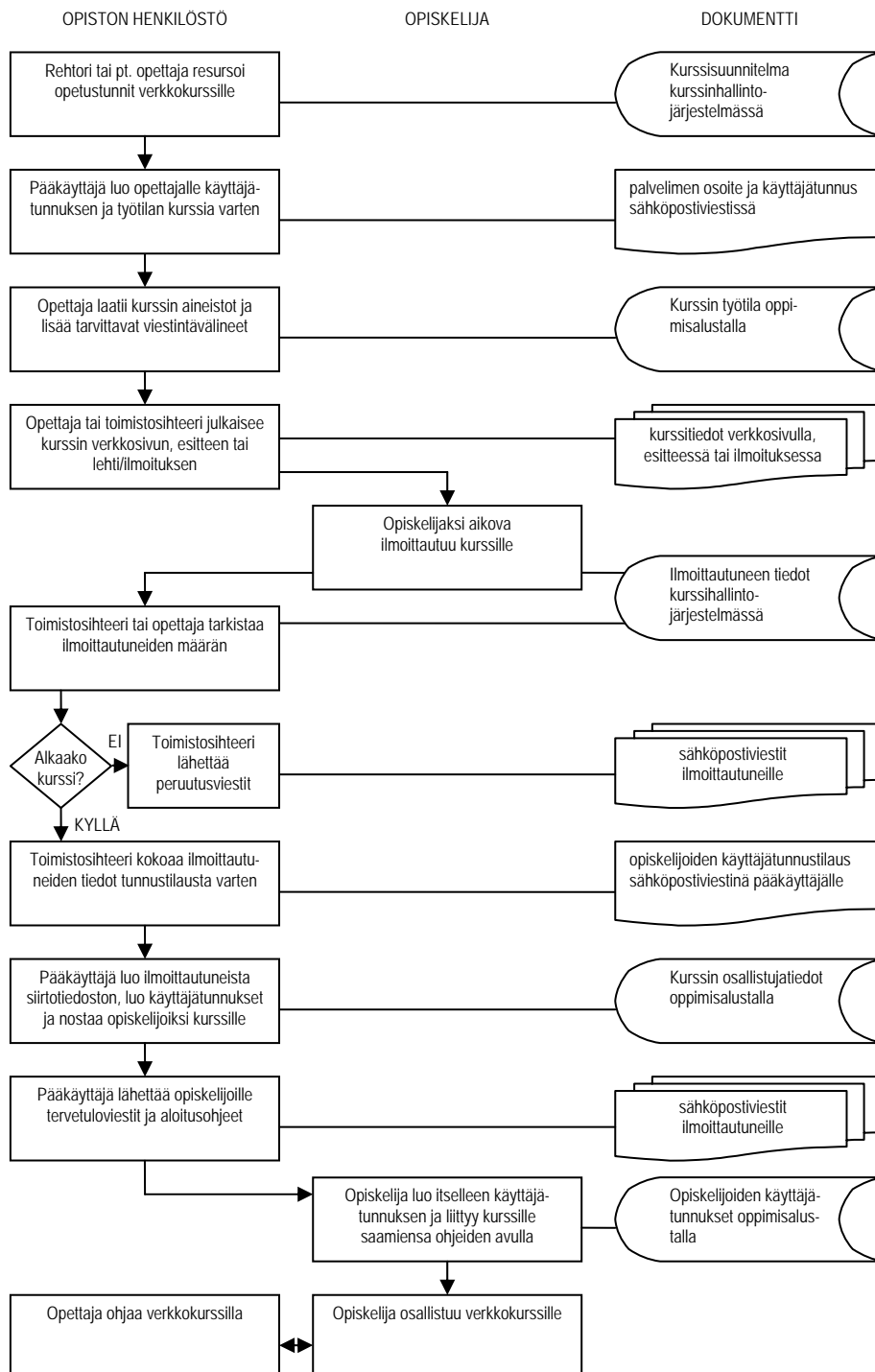
Käyttäjähallinto on yksinkertaisinta toteuttaa siten, että opettaja lähettää sähköpostitse ilmoittautuneille ohjeet, joiden avulla käyttäjät luovat itselleen käyttäjätunnuksen ja liittyä kurssille saamansa kurssiavaimen avulla. Mikäli opistolla ei ole käytössään sähköistä ilmoittautumisjärjestelmää, opiskelijat voivat ilmoittautua esimerkiksi sähköpostitse suoraan opettajalle.

5.5 Keskitetty käyttäjähallinto

Suuremmissa kurssi- ja opiskelijavolyymeissa sekä koulumaisemmassa työkuultuurissa kaivataan usein keskitettyä hallintomallia. Se voidaan toteuttaa esimerkiksi siten, että käyttäjä- ja kurssihallintoon nimetään vastuuhenkilö (pääkäyttävä) joka hoitaa työtilojen ja käyttäjätunnusten luomisen, salasanajakelun sekä poistamisen keskitetysti. Keskitetty hallinto vähentää opiskelijoiden työmäärää, sillä he saavat tunnukset valmiina ja heidät on liitetty valmiiksi valitsemilleen nettikursseille. Tämä on hyvää palvelua etenkin vähemmän tietokonetaitoisille opiskelijoille.

Käyttäjähallinto voidaan toteuttaa siten, että ilmoittautumisen yhteydessä opiskelijoilta kysytään sähköpostiosoitte. Ilmoittautumislistasta laaditaan siirtotiedosto, jonka avulla heille luodaan käyttäjätunnukset ja nostetaan opiskelijoiksi halutulle kurssille. Tämän jälkeen toimistos sihteeri lähettää sähköpostitse ilmoittautuneille käyttäjätunnukset ja opiskelijan aloitusohjeen. Mikäli opistolla ei ole käytössään sähköistä ilmoittautumisjärjestelmää, opiskelijat voivat ilmoittautua esimerkiksi sähköpostitse suoraan opiston toimistoon.

LIITE: Sopimusmalli alustapalveluista

SOPIMUS OPPIMISALUSTAPALVELUIDEN TILAAMISESTA JA TUOTTAMISESTA

1 § Sopimuksen osapuolet

Palvelun tilaaja

organisaatio
yhteyshenkilö
sähköposti
puhelin
Tilaajan laskutusosoite

Palvelun tuottaja

organisaatio
yhteyshenkilö
sähköposti
puhelin

2 § Tässä sopimuksessa mainitut alustapalvelut sisältävät seuraavat palvelut:

- Kankaanpään kaupungin sivistyskeskuksen oppimisalustan käyttömahdollisuuden yleisen tietoverkon kautta.
- Kurssialueiden luominen tämän sopimuksen liitteenä olevan tilauslomakkeen avulla.
- Käyttäjätunnusten luominen sekä tunnusten jakelun tämän sopimuksen liitteenä olevan tilauslomakkeen avulla.
- Kurssialueiden sulkeminen ja käyttäjätunnusten poistaminen kunkin kurssin tilauksen päätyttyä.

3 § Sopimuksen kohteena olevat palvelut on hinnoiteltu seuraavasti:

Enintään   käyttäjätunnusta   kk ajaksi   €

Hinnat ilmoitettu ALV 0% (kansalaisopistot vapautettu arvonlisäveron piiristä)

4 § Maksutapa

Pohjois-Satakunnan Alueopisto laskuttaa tilaajaa.

5 § Sopimuksen voimassaoloaika

--

6 § Muutokset tähän sopimukseen tehdään kirjallisesti.

7 § Muut ehdot

8 § Päiväys ja allekirjoitukset

Tilaajan allekirjoitus

	päivänä

Tuottajan allekirjoitus

	päivänä

LIITE 1: Kurssipohjan tilauslomake

LIITE 2: Käyttäjätunnusten tilauslomake

LIITE: Kurssipohjan tilauslomake

Suuremman verkkokurssivolyymien toiminnassa, esimerkiksi opistoverkostoissa voi olla hyödyllistä laatia lomake kurssipohjan tilaamisesta. Se sisältää pääkäyttäjälle ja opiston hallintohenkilöstölle tärkeitä tietoja.

KURSSIPOHJAN TILAUSLOMAKE

KURSSIN TIEDOT	
Kurssikoodi	Kurssin nimi
Verkkokurssin suunnittelijan nimi	Suunnittelijan sähköposti
Verkkokurssin opettajan nimi	Opettajan sähköposti
Verkkokurssin sisältökuvaus (esitteeseen ja verkkosivulle)	
Lähiopetusta (oppituntia)	Verkkotyöskentelyä (oppituntia)
Kurssin kokonaislaajuus (oppituntia)	Kurssimaksu (€)
☐ Uusi kurssi ☐ Kopio vanhasta kurssista	Vanhan kurssin nimi
Kurssialue tarve alkaa (pvm)	Kurssialueen tarve päättyy (pvm)
Opiskelijoiden enimmäismäärä	Käyttäjätunnukset tarvitaan (pvm)
Lisätietoja	

TILAAJAN TIEDOT
Tilaaajan nimi
Tilaaajan organisaatio
Tilaaajan laskutusosoite
Tilaaajan sähköpostiosoite
Tilaaajan puhelin

- Palauta lomake viimeistään viisi päivää ennen kuin kurssialue tarvitaan käyttöön.
- Lisätiedot ja tilaukset sähköpostitse olli@psao.fi.
- Oppimisolustan osoite www.moodle.fi/kpaaope.

LIITE: Project summary

Hanketta esiteltiin Pohjoismaisen [Distans- etäopetusverkoston](#) konferenssissa Norjassa maaliskuussa 2008.

Nordiskt nätverk för vuxens lärande
How to use Web 2.0 tools in distance and blended learning
4 March 2008 at TeleNorExpo Fornebu, Norway

PROJECT SUMMARY

Project name: Moodle-on-Demand (MoD)
Duration: 2008-2009
Funding: The Finnish National Board of Education
Operator: Pohjois-Satakunnan Alueopisto

Background: Moodle has gradually become the default choice of virtual learning environments (VLE) in Finland. Many adult educators have the skills to use it and to design courses with it. However, the infrastructure required to producing e-learning is not available for every open college. The pioneering e-learning schools produce a steady flow of e-courses. They also coordinate project-funded regional e-learning networks, have set up their servers, had them properly maintained and had their staff to function as supervisors and support persons. Still many smaller open colleges that don't belong to any regional network have to make many difficult choices in acquiring VLE-services and finding best practises for using them.

Goals:

- To make genuinely possible for any open college at national level to start using Moodle and produce e-courses.
- To enrich cooperation between other levels and forms of educational organizations.
- To establish e-courses as ongoing form of teaching in open college sector.
- To promote the availability of e-learning services in the areas of scattered settlements.

Strategies:

- KTOL has been searching an operator to achieve the first goal mentioned above.
- Kankaanpää, a small town in western Finland has an objective to found a virtual learning development centre to promote it's profile as the school centre of the regional county. It has acquired Moodle for all it's schools.
- Pohjois-Satakunnan Alueopisto, a regional institute of adult education located in Kankaanpää states in it's vision to "serve people near and far, develop new things, to coordinate and lead the change".

Functions:

- Informing and presenting the VLE-services to open colleges.
- Providing admin, course and user management services.
- Providing further education to use and design courses with Moodle.
- Acquiring and sharing knowledge and skills related to server-side functions that VLE-services require.

Outcomes:

- Instructions and support documentation
- New service models
- New customers, target groups and companions
- The enlargement of contact and cooperation networks

LIITE: Toimintamallien esittelykalvosto

LÄNSI-PERKAMMAAN
KOULUTUSKUNTAYHTYMÄ

Petäjä-opisto

Verkko-opetus tuo uusia toimintamalleja

Opi ja opeta verkossa -
Moodle oppimisen ympäristönä
Moodle-on-Demand –hankkeen päätösseminaari
Pori 13.10.2009

petaja.lpkky.fi

Toimintamalleja etsimässä

- Vuosina 2008-2009 toteutetussa [Moodle-on-Demand –hankkeessa](#) on pyritty kasvattamaan verkko-opetuksen käynnistämiseksi tarvittavaa tietämystä opistokentälle.
- Hankkeessa on suunniteltu ja testattu koulutusmalli, jonka avulla oppimisolun käyttö voidaan perehdyttää opiston opetus- ja hallinto henkilöstölle.
- Koulutuksen, verkko-ohjauksen ja itseopiskelun tarpeisiin on laadittu ja koostettu erilaisia oppimateriaaleja.
- Ongelmana ei ole dokumentaation puute, vaan kansalaisopiston näkökulmasta keskeisen sisällön tunnistaminen ja saattaminen tiiviiseen, suomenkieliseen ja käytännölliseen muotoon
- Asiaa pohdittiin ja käsiteltiin pienen opiston ja yksittäisen opettajan näkökulmista.

petaja.lpkky.fi

Verkko-opetus mahdollistaa

- Keskitetyn tai hajautetun käyttäjien hallinnan
- Joustavuutta epätahtiin opiskeleville (kertaus- ja lisätehtävät, tunneilla jaettu materiaali, non-stop -kurssit)
- Tehokkaan sisällönhallinnan (digitaaliset oppimateriaalit, tehtäväpankit, lisätietolinkkien jakelu)
- Valmiiden viestintätyökalujen käytön kurssilaisille (foorumit, yksityisviestit, chatit, wikit)
- Oppimisolun monipuolisen hyödyntämisen opetuksen lisäksi oppilaitoksen viestinnässä sekä hallinnossa (hankkeet, tiimit, intra, verkostot, perehdytysohjeet, luotaus).

petaja.lpkky.fi

Verkko voi olla monessa roolissa

- Kurssin voi toteuttaa **puhtaana verkkokurssina**, jolloin lähtöpäämisiä ei ole. Tällöin opiskelijat voivat olla mistä päin maata tahansa.
- Kurssin voi toteuttaa **sulautuvana opetuksena**, jolloin verkon avulla lähiopetukseen voidaan tuoda sen kaipaama lisäelementti.
- Itsenäinen opiskelu** verkossa onnistuu kun aineisto on kokonaan digitaalisessa muodossa ja saatavilla oppimisolustalla.
- Normaaleille opintoryhmälle voi järjestää **nettijatkot**, jos väki on aktiivista ja lähtöpäämissä on esim. liian vähän aikaa keskusteluun
- Luennon tai teemaillan perään voi tarjota verkkokurssia kuin **huumekauppias**, joka tarjoaa ensimmäisen annoksen ilmaiseksi.
- Verkkokurssia voi tarjota innokkaimmille volyymikurssilta rannalle jääneille. **Ylivuotokurssille** tullaan toiseksi parhaana vaihtoehtona.
- Edistyneille harrastajille voi tarjota **eksperttikurssia** koska syvälle menevää opetustarjontaa ei useinkaan ole tarjolla.

petaja.lpkky.fi

Verkko-opetuksen sudenkuoppia

- Verkko-opetuksen suunnittelu ja toteuttaminen on erilaista kuin perinteinen opintoryhmänä kokoontuvan kurssin. Tämä erillisyys on hyvä ymmärtää, jotta ei vain yritä kopioida mitä tahansa kurssia sellaisenaan verkkoon.
- Ainakin puolet kansalaisopiston opiskelijoista tulee ryhmiin paljolti sosiaalisten kontaktien motivoimana. Verkko-opetus ei pysty tarjoamaan heille samanlaisia vahvan vuorovaikutuksen kokemuksia.
- Pitkäkestoisilla verkkokurssilla opiskelun keskeyttäminen on suurempaa kuin lähiopetuksessa. Meillä opettajilla on vielä paljon opittavaa kurssilaisien motivoinnista verkossa.
- Verkko-opetuksen työkaluna toimivat oppimisolustat eivät ole nopeasti ja helposti opettajan saatavilla. Impulsiivinen (ja luova) toiminta kangistuu helposti suuriksi raskaan suunnittelun hankkeiksi.

petaja.lpkky.fi

Verkko-opetuksen sudenkuoppia 2

- Verkkokurssin toteuttaminen vaatii usean ihmisen sujuvaa yhteistyötä. Tämä edellyttää etukäteen suunniteltua, selkeää, kirjattua ja resursoitua työnjakoa.
- Verkossa toimittaessa viestinnän merkitys korostuu. Suunnittelutyön määrä lisääntyy, kun käytännöistä ja ohjeista täytyy opistossa yhdessä sopia, ne pitää kirjata ja saattaa kaikkien tiedoksi.
- Monet opettajat kokevat verkkokurssit lähiopetusta raskaammiksi. Kirjallista oppimateriaalia joutuu laatimaan aina jossakin määrin.
- Verkkokurssin opettaja tarvitsee mm. sisällöntuotannon, alustan teknisen hallinnan sekä verkko-ohjauksen taitoja, joissa kaikissa riittää opittavaa.
- Aloitteleva verkko-opettaja voi helposti erehtyä päivystämään verkossa enemmän kuin on tarpeellista.

petaja.lpkky.fi

Johtamisen toimintamalli

- Haasteisiin tarttuminen edellyttää niiden tunnistamista:
  - Riittääkö opiskelijoille se, että kansalaisopiston kursseilla voi harjoitella windowsin, ohjelmien ja sähköpostin peruskäyttöä?
  - Onko tunnistettavissa erilaisia kohderyhmiä ja eroja heidän tarpeissa (nuoret, lasten vanhemmat, työssäkäyvät, työttömät, kotiäidit ja seniorit).
- Rajallisessa maailmassa kaikille ei voi tarjota kaikkia.
  - Kokeilutoiminta voi tuoda raikkaita tuulahduksia opiston arkeen.
  - Pienet pilotit eivät sido liikaa resursseja.
  - Jos tavoitellaan volyymia on parempi tehtävä harkittuja, pidempiaikaisia linjauksia ja toteuttaa niitä.
- Henkilöstön osaamisen kehittäminen ei ole yksinomaan työntekijän itsensä vastuulla. Opisto voi tukea esim. järjestämällä omalle väelle koulutusta tai antamalla työaikaan perehtyä uuteen asiaan.
- Osaamisen kehittymisen voi nähdä askeleina kunkin työntekijän omalla kehityspolulla tai organisaation yhteisenä osaamisvajana.

petaja.lpkky.fi

Verkkokurssin suunnittelumalli

- Rehtori resursoi työajan ja tuntikiintiöt
- Opettaja laatii kurssin ohjaussuunnitelman, missä kuvataan sen pedagogiset ideat, toteutuksen rakenne ja opettajan aikataulut.
- Opettaja kokoaa sisällöt ja tuottaa niitä tarvittaessa itse
- Jos käytettävissä (tai helposti saatavissa) on jo ennalta tuttu oppimisolusta, sitä kannattaa käyttää jatkossakin.
- Jos käytettävissä ei ole oppimisolustaa, pitää löytää käytännöllisin tapa saada sellainen käyttöön.
- Suurin osa nykyisistä verkkokursseista ei edellytä minkään tietyn alustan käyttämistä, sisällöt ja rakenteet voi siirtää alustalta toiselle ja monet kurssikonseptit voidaan soveltaa nykyisiin yhteisöpalveluihin.
- Opettaja tuo materiaalit oppimisolustalle ja muokkaa sitä pedagogisen idean mukaiseksi.

petaja.lpkky.fi

Opettajien koulutusmalli

- Järjestetään opistoittain kaikille verkko-opetuksesta kiinnostuneille opettajille yhden koulutuspäivä, jossa perehdytetään oppimisolun käyttöön.
- Perusideoiden välittämiseen on hyvä käyttää lähiopetusta, perusteet hallitsevat voi ohjata käyttämään verkosta löytyviä aineistoja ja kokeiluympäristöjä.
- Annetaan opettajille omat kurssialueet, joilla he voivat kokeilla ja rakennella omaa verkkokurssiaan.
- Kun kokeilut ja ideoinnit ovat kypsyneet toteutusvalmiiksi, otetaan kurssi opetustarjontaan.
- Voisi olla hyödyllistä järjestää esim. kesätauilla työpajatyypisiä tapahtumia, missä voi vaihtaa ajatuksia, saada tarvittaessa ohjausta teknisten ja pedagogisten kysymysten pohdinnassa.

petaja.lpkky.fi

Toimintamalleja toteutukseen

- Opettaja, joka haluaa kokeilla verkkokurssin vetämistä, osallistuu yhden päivän laajuiseen lähiopetusjaksoon, jossa avataan verkko-opetuksen perusasioita perehdytään oppimisolun käyttöön ja kurssipohjan muokkaamista omaa pedagogista ideaa vastaavaksi.
- Opettaja saa tunnukset ja muokkaus oikeudet omaan kurssipohjaan, jolla hän voi opetella olun käyttöä ja kurssin rakentamista.
- Kurssia rakentavalla opettajalla on saatavissa pedagogista tukea, eli joku jolta voi kysyä neuvoa ja selkeyttää pedagogista näkemystään.
- Opiston hallinto osallistuu puolen päivän koulutukseen, jossa suunnitellaan verkkokurssin hallinnoinnin työnjako kyseisessä opistossa.
- Kurssi toteutetaan verkossa tai monimuotoisena.
- Opiskelijoita pyydetään palautetta kurssista ja sen toteutuksesta ja palautetta hyödynnetään tulevien verkkokurssien suunnittelussa.

petaja.lpkky.fi

Hallinnon toimintamalli

- Kutakin verkkokurssia varten tiivis kurssiesittely (esim. yksi A4) joka voidaan antaa kurssista kiinnostuneille. Se sisältää opettajan yhteystiedot tarkempia kysymyksiä varten.
- Kun ilmoittautuneiden määrä ylittää toteutusrajan, ilmoitetaan tästä opettajalle, jotta hän voi viimeistellä työtilan aloitusvalmiiksi.
- Opiskelijoille luodaan tunnukset, heidät nostetaan työtilaan, joka avataan opiskelijoille.
- Vähän ennen kurssin alkua opiskelijoille lähetetään tervetulo- viesti, missä on tarvittavat tiedot ja aloitusohjeet.
- Kurssin päättyessä kerätään palautteet ja ilmoitetaan opiskelijoille milloin sen työtila suljetaan.
- Lukukauden päätyttyä opiskelijatunnukset voidaan halutessa poistaa.

petaja.lpkky.fi

Hankkeen toimintamalli

- Hankkeessa käytettiin Kankaanpään kaupungin sivistyskeskuksen Moodle-palvelinta.
- Verkko-opetusta käynnistävä opisto otti yhteyttä ja henkilöstölle järjestettiin yhden päivän laajuinen koulutus.
- Opettajille annettiin käyttäjätunnukset ja omat työtilat, jolla he saattoivat opetella työtilan rakentamista kurssille.
- Pilottikurssien ilmoittautuneiden tiedoista luotiin opiskelijoille käyttäjätunnukset ja toimitettiin ne heille sähköpostissa.
- Hankekoordinaattori toimi teknisenä tukihenkilönä kurssin aikana, jolta opiskelijat ja opettajat voivat kysyä neuvoja ja apua.
- Hankkeessa tuotetut aineistot ovat vapaasti käytettävissä ja työmalli siirrettävissä. Raportti ja dokumentointi julkaistaan verkossa vuoden 2009 loppuun mennessä osoitteessa petaja.lpkky.fi > Projektit

petaja.lpkky.fi

Verkko-opetus tulee – vai tuleeko?

- Verkko-opetus on vakiintunut korkeakouluissa, avoimessa yliopistossa ja osassa toisen asteen oppilaitoksia.
- Kansalaisopistoissa toiminta on kehittynyt ja keskittynyt alueellisten verkostojen kautta.
- Suuria volyymien tavoittelu ei ehkä ole mielekäästä. Suunnittelu ja toteutus sitovat resursseja perinteistä lähiopetusta enemmän.
- Ihannetilanne olisi, missä kuka tahansa opettaja voisi ottaa verkko-opetuksen työkalukseen joustavasti kun niin haluaa tehdä.
- Todennäköisempää on, että opistot profiloituvat verkkokurssien tuottajina sen mukaan, missä on asiasta innostuneita opettajia.
- Tilaa ja mahdollisuuksia on erikoiskursseille, ylivuotokursseille ja opiskelijalähtöiselle toiminnalle.
- Kehitystä hidastaa se, että alalta puuttuu edelleenkin foorumi, missä opistot ja opettajat voisivat jakaa, etsiä, ostaa, myydä ja vaihtaa digitaalisia oppimateriaaleja ja valmiita kurssipaketteja.

petaja.lpkky.fi

Miten käy Moodlen?

- Tällä hetkellä Moodle on laajimmin käytetty oppimisolusta. Yhteinen alusta mahdollistaa sen, että käyttäjät ymmärtävät hyvin toisiaan.
- Moodle on kuitenkin järeä järjestelmä. Oman Moodle-palvelimen pystyttäminen ei ole järkevää pienessä mittakaavassa.
- Verkostot ja kumppanuudet ovat tässä tärkeitä. Opiston on hyvä hakeutua yhteen esim. kotikaupunkinsa oppilaitosverkoston, alueellisten verkko-opetusverkostojen tai korkeakoulun kanssa.
- Kuluvan vuoden aikana on lisääntynyt kritiikki Moodlea kohtaan sen tuotteista elävän kuvan ja äänen käytössä. [Äänensirtoa](#) on tutkittu, mutta kyseinen osahanke ei pysähdyksissä.
- Silti Moodle on hyvä oppimisaihioarkisto, keskustelufoorumikone ja muilta kuin omalta porukalta suljettu oppimisympäristö.
- Moodle sopii parhaiten keskitettyyn (opettajajohtoiseen) käyttöön ja tekstimuotoisen sisällön lukemiseen ja kirjoittamiseen.

petaja.lpkky.fi

Miten käy Moodlen?

- Opiskelijalähtöisessä ja pienen volyymin verkko-opetuksessa on joustavampaa ottaa käyttöön jokin monista internet-yhteisö-palveluista. Ne ovat nopeasti kehittyneet sisältämään toimintoja, joita voidaan hyödyntää myös opetuksessa (ja oppimisessa).
- Tuleva versio 2.0 ei tuo käänteentekeviä uudistuksia käyttäjän kannalta. Parannusta on pinnan alla, koodi on siivottu ja pohjalla on tietokannan uusi versio.
- Esiversio ilmestyyneen vuoden 2009 lopulla mitä seuraa seitsemän kuukauden testausvaihe. Vakaata version arvellaan tulevan vuoden 2010 puolenvälin jälkeen ([Roadmap](#)).
- On samantekevää, minkä nimistä oppimisolusta käytämme vuonna 2015. Tällä hetkellä se kuitenkin on Moodle.
- Moodlen käytöstä saatava oppi ei häviä mihinkään, vaikka parempia oppimisolustoja ennen pitkää tuleekin saataville.

petaja.lpkky.fi

Petäjä-opisto

Olli Ruohomäki
MoD-hankkeen koordinaattori
044 5800 522
etunimi.sukunimi@lpkky.fi
LPKYY/Petäjä-opisto

petaja.lpkky.fi